

ΤΟ ΣΑΒΒΑΤΟ ΤΟΥ ΛΑΖΑΡΟΥ

Ο Λάζαρος είναι πρόσωπο της Καινής Διαθήκης, φίλος και μαθητής του [Χριστού](#), ο οποίος «ηγέρθη εκ νεκρών» προαναγγέλλοντας την [Ανάσταση του Κυρίου](#). Το όνομα «Λάζαρος» είναι εξελληνισμένος τύπος του εβραϊκού Ελεάζαρ.

Ο Λάζαρος, ο επονομαζόμενος Δίκαιος και Τετραήμερος, ήταν αδελφός [της Μάρθας και της Μαρίας](#) (η γυναίκα που άλειψε με μύρο τα πόδια του Ιησού λίγες ημέρες πριν από τη σταύρωση και στη συνέχεια τα σπόγγισε με τα μαλλιά της), με τις οποίες ζούσε στη Βηθανία, κοντά στα Ιεροσόλυμα. Στο σπίτι τους είχε φιλοξενηθεί επανειλημμένα ο Χριστός, όταν περνούσε από την περιοχή, με κατεύθυνση προς την Ιερουσαλήμ.

Κατά την Καινή Διαθήκη (Ιωάννου ια' 1-44), μια μέρα ο Λάζαρος αρρώστησε βαριά και πέθανε. Οι αδελφές του ειδοποίησαν τον Ιησού ότι ο φίλος του ασθενεί βαρέως, αλλά εκείνος καθυστέρησε να έλθει. Στους μαθητές του είπε ότι ο φίλος του κοιμήθηκε και ότι θα μεταβεί στη Βηθανία για να τον ξυπνήσει. Όταν έφθασε στη Βηθανία με τους μαθητές του, η Μαρία του παραπονέθηκε ότι αν ερχόταν εγκαίρως δεν θα πέθαινε ο αδελφός της. Τότε, ο Ιησούς

δάκρυσε και με φωνή μεγάλη προ του τάφου εκραύγασε: «Λάζαρε δέυρο έξω!» και ανάστησε τον Λάζαρο τέσσερεις ημέρες μετά τον θάνατό του, προκαλώντας τον θαυμασμό των παρισταμένων και το θανάσιμο μίσος των εχθρών του Φαρισαίων (Ιωάννου ια' 45-57).

Σύμφωνα με την παράδοση, ο Λάζαρος ήταν τότε 30 χρονών και έζησε άλλα 30 χρόνια. Έγινε επίσκοπος Κιτίου στην Κύπρο και πέθανε σε ηλικία 60 ετών. Τον Οκτώβριο του 890 ο βυζαντινός αυτοκράτορας [Λέων ΣΤ' ο Σοφός](#) βρήκε στην Κύπρο το λείψανο του Λαζάρου και το μετέφερε στην Κωνσταντινούπολη. Το τοποθέτησε σε αργυρή θήκη στον ομώνυμο ναό που κτίσθηκε στη βασιλεύουσα. Η ανακομιδή των λειψάνων του εορτάζεται στις [17 Οκτωβρίου](#). Ο τάφος του Λαζάρου έχει υποδειχθεί μέσα σε βράχο (διαστάσεων 3x3μ.) στο Όρος των Ελαιών στην Ιερουσαλήμ.

Η ανάμνηση του θαύματος της Ανάστασης του Λαζάρου εορτάζεται από την Ορθόδοξη Χριστιανική Εκκλησία το Σάββατο της πέμπτης εβδομάδας («Κουφής») της Μεγάλης Τεσσαρακοστής και στις [17 Μαρτίου](#). Η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία εορτάζει το γεγονός στις [17 Δεκεμβρίου](#).

Λαογραφικά

Ο Λάζαρος έχει εμπνεύσει τη λαϊκή φαντασία. Γνωστές είναι οι παροιμίες:

- «Με τη φωνή και ο Λάζαρος»
- «Ξαναζωντάνεψε σαν τον Λάζαρο»
- «Κέρινος σαν τον Λάζαρο»

Γενικά, η προσωνυμία «Λάζαρος» δίδεται μεταφορικά σε άτομα που σώθηκαν ανέλπιστα από βέβαιο θάνατο, σε άτομα που θεωρούνταν χαμένα και ξαφνικά επέστρεψαν και σε ανθρώπους καχεκτικούς ή διαρκώς κατηφείς.

Το Λαζαροσάββατο σε πολλά μέρη της Ελλάδας οι νοικοκυρές ζυμώνουν ειδικά ψωμάκια, στα οποία δίνουν το σχήμα ανθρώπου και μάλιστα σαβανωμένου, όπως παριστάνεται ο Λάζαρος στη βυζαντινή εικονογραφία. Τα ψωμάκια αυτά λέγονται λαζάρου, λαζαρούδια, λαζαράκια, λαζόνια, λαζαρέλια κ.α.

Την ίδια ημέρα τα παιδιά (κυρίως τα κορίτσια) γυρίζουν τα σπίτια και τραγουδούν [ειδικά κάλαντα, τα λεγόμενα λαζαρικά](#).

Σε ορισμένα χωριά της Κοζάνης (Αιανή, Κρόκος, Λευκοπηγή, Καισαριά, Ροδιανή, Αγία Παρασκευή), ομάδες κοριτσιών και γυναικών, οι «Λαζαρίνες», φορώντας χρωματιστές παραδοσιακές στολές επισκέπτονται τις γειτονιές των χωριών τους και τραγουδούν τα Λαζαράκια τραγούδια. Στην συνέχεια συγκεντρώνονται στις πλατείες των χωριών τους και χορεύουν ένα χορό με την ονομασία «Τσιντσιρό». Το έθιμο έλκει την καταγωγή του από τα αρχαία «Παρθένεια» των δωρικών πόλεων του Βορρά, ενώ, στα βυζαντινά χρόνια, συνδέθηκε με την Ανάσταση του Λαζάρου.

Στο χωριό Επίσκεψη της βόρειας Κέρκυρας το έθιμο των Καλάντων του Λαζάρου ξεκινάει με την δύση του ηλίου, την παραμονή της εορτής του Λαζάρου, και διαρκεί μέχρι το ξημέρωμα. Στις γειτονιές του χωριού, από σπίτι σε σπίτι, η τοπική χορωδία, αλλά και πλήθος μικρών και μεγάλων, τραγουδούν τα κάλαντα, που εξιστορούν όλη την ιστορία της νεκρανάστασης του Λαζάρου και κλείνουν με θερμές ευχές. Στο άκουσμα των καλάντων οι νοικοκυρές κερνάνε ντόπιους, σαρακοστιανούς μεζέδες και τοπικό κόκκινο κρασί.

Ανήμερα της εορτής του Λαζάρου, στην πόλη της Κέρκυρας, από τον ναό του Αγίου Νικολάου των Γερόντων και Αγίου Λαζάρου, που πανηγυρίζει, ξεκινούν χορωδιακά σύνολα και με συνοδεία φιλαρμονικών, ψάλλουν τα Κάλαντα του Λαζάρου, σε διάφορα σημεία του ιστορικού κέντρου της πόλης. Στο τέλος, όλες οι χορωδίες συναντώνται στο Παλαιό Δημαρχείο και όλες μαζί ψάλλουν τα κάλαντα της ημέρας.

ΚΑΛΑΝΤΑ ΤΟΥ ΛΑΖΑΡΟΥ

Το Σάββατο του [Λαζάρου](#) (το Σάββατο πριν από την Κυριακή των Βαΐων) τα παιδιά γυρίζουν τα σπίτια και τραγουδούν τα ειδικά κάλαντα (Λαζαρικά) σε διάφορες παραλλαγές, που εξιστορούν την «εκ νεκρών έγερση» του Λαζάρου.

Τελειώνοντας το τραγούδι τους τα Λαζαράκια, όπως αποκαλούνται οι καλαντιστές της ημέρας, συνεχίζουν με ευχητικούς και επαινετικούς στίχους για το σπίτι και δέχονται ως φιλοδώρημα αυγά που τα τοποθετούν σ' ένα στολισμένο καλάθι (σε κάποιες

περιοχές φρούτα ή χρήματα). Τον Λάζαρο τραγουδούν κυρίως κορίτσια σχολικής ηλικίας, τα οποία αποκαλούνται λαζαρίνες, λαζαρίτσες, λαζαρούδισσες κ.α.

Γενικότερα, το Σάββατο του Λαζάρου λαμβάνει χαρούμενο χαρακτήρα, καθώς η έγερση του Λαζάρου προαναγγέλλει την Ανάσταση του Χριστού.

Τα κάλαντα του Λαζάρου

Ήρθε ο Λάζαρος, ήρθαν τα Βάγια,
ήρθε των Βαγιών η εβδομάδα.
Ξύπνα Λάζαρε και μην κοιμάσαι,
ήρθε η μέρα σου και η χαρά σου.

Πού ήσουν Λάζαρε; Πού ήσουν κρυμμένος;
Κάτω στους νεκρούς, σαν πεθαμένος.

Δε μου φέρνετε, λίγο νεράκι,
που 'ν' το στόμα μου πικρό φαρμάκι.

Δε μου φέρνετε λίγο λεμόνι,
Που 'ν' το στόμα μου, σαν περιβόλι.

Ήρθε ο Λάζαρος, ήρθαν τα Βάγια,
ήρθε η Κυριακή που τρων' τα ψάρια.

Σήκω Λάζαρε και μην κοιμάσαι,
ήρθε η μάνα σου από την πόλη,
σου 'φέρε χαρτί και κομπολόι.

Γράψε Θόδωρε και συ Δημήτρη,
γράψε Λεμονιά και Κυπαρίσσι.

Το κοφνάκι μου θέλει αυγά,
κι η τσεπούλα μου θέλει λεφτά.

Βάγια, Βάγια και Βαγιώ.
τρώνε ψάρι και κολιό.
Και την άλλη Κυριακή,
τρώνε το ψητό τ' αρνί.

Παραλλαγή 1

Ήρθε ο Λάζαρος ήρθαν τα Βάγια
Ήρθε κι ο Χριστός να πούμε τ' Άγια

Ήρθε ο Χριστός απ' την Καισαρία
Εκεί έβρισκε Μάρθα και Μαρία

Μάρθα, που 'ναι ο Λάζαρος ο αδερφός σας
φίλος του Χριστού και ιδικός μας;

Λένε αφέντη μου, που είναι απεθαμένος
Και με τους νεκρούς ανταμωμένους.

Ας υπάγουμε να τον ιδούμε
και στον τάφο του να λυπηθούμε.

Λέγε Λάζαρε, τι είδες στον Κάτω Κόσμο που επήγες;
Είδα φόβους, είδα τρόμους, είδα βάσανα και πόνους.

Όσα φύλλα έχει ο κίσσαρας και η πόλη παραθύρια
Τόσα καλά να δώσει ο Θεός εδώ που τραγουδούμε
και τη Λαμπρή, την Πασχαλιά καλόκαρδοι να βρούμε.

Παραλλαγή 2

Αν είναι με το θέλημα
και με τον ορισμό σας,
Λαζάρου την Ανάσταση
να πω στ' αρχοντικό σας.

Έβγατε παρακαλούμε,
για να σας διηγηθούμε,
για να μάθετε τι εγίνη,
σήμερα στην Παλαιστίνη.

Σήμεραν έρχεται ο Χριστός,
ο επουράνιος Θεός.
Εν τη πόλει Βηθανία,
Μάρθα κλαίει και Μαρία·

Λάζαρον τον αδερφό τους
τον γλυκύ και καρδιακό τους,

τρεις ημέρες τον θρηνούσαν
και τον εμοιρολογούσαν.

Την ημέρα την τετάρτη,
κίνησε ο Χριστός για να 'ρθη.
Και εβγήκεν κι η Μαρία
έξω από τη Βηθανία.

Και εμπρός του γόνυ κλει,
και τους πόδες του φιλεί.
-Αν εδώ ήσουν Χριστέ μου,
δεν θ' απέθνησκε ο αδερφός μου.

Μα κι εγώ τώρα πιστεύω,
και καλότατα εξεύρω,
ότι δύνασ' αν θελήσεις
και νεκρούς να αναστήσεις.

-Λέγε, πίστευε, Μαρία
άγωμεν εις τα μνημεία.
'Κείνοι παρευθύς επήγαν
και τον τάφο του εδείξαν.

Τον τάφο να μου δείξετε
και 'γω θε να πηγαίνω.
Τραπέζι να 'τοιμάσετε,
και 'γω τον ανασταίνω.

Επήγαν και του έδειξαν
τον τάφο του Λαζάρου.
Τους είπε και εκύλισαν
τον λίθο, πούχε απάνου.

Τότε κι ο Χριστός δακρύζει
και τον Άδη φοβερίζει:
-Άδη, Τάρταρε και Χάρο.
Λάζαρον θα σου τον πάρω.

Δεύρο έξω Λάζαρέ μου,
φίλε και αγαπητέ μου.

Παρευθύς από τον Άδη,
ως εξαισιο σημάδι,

Λάζαρος απενεκρώθη,
ανεστήθη και σηκώθη.

Λάζαρος σαβανωμένος
και με το κηρί ζωσμένος.
Εκεί Μάρθα και Μαρία,
εκεί κι όλη η Βηθανία.

Μαθητές και Αποστόλοι
τότε ευρεθήκαν όλοι,
δόξα τω Θεώ φωνάζουν,
και το Λάζαρο εξετάζουν.

Παραλλαγή 3

-Λάζαρε, πες μας τι είδες,
εις τον Άδη που επήγες;
-Είδα φόβους, είδα τρόμους,
είδα βάσανα και πόνους.

Δώστε μου λίγο νεράκι,
να ξεπλύνω το φαρμάκι.
Της καρδούλας μου το λέω,
και μοιρολογώ και κλαίω.

Του χρόνου πάλι να 'ρθουμε,
με υγεία να σας βρούμε.
Στον οίκο σας χαρούμενοι,
τον Λάζαρο να πούμε.

Σε τούτο τ' αρχοντόσπιτο
πέτρα να μη ραΐσει.
Και ο νοικοκύρης του σπιτιού,
χρόνια πολλά να ζήσει.

Να ζήσει χρόνια εκατό,
και να τα ξεπεράσει.

Το τραγούδι του Λαζάρου

(Παραδοσιακό Κυπριακό)

Ἐαρ ἡμῖν ἐπέφανεν, τοῖς πᾶσι το μὴνύον
την του Λαζάρου ἐγερσιν, ξένον, φρικτὸν σημεῖον.

Ἄνθη και ρόδα εὐοσμα, κατάνυξις ψυχῆς τε,
και λέγω σας, ακροαταί, εις την χαράν να εἰσθε.

Ακούσατε την ἐγερσιν του τεταρταίου φίλου
και την χαράν, ην ἔλαβον αι ἀδελφαί εκείνου,

δια να καταλάβετε τι είναι θεία Αγάπη
και πὼς ψυχή λυτρώννεται ἀπὸ πικρὸν τον Ἄδην,

ως και αὐτὸς ο Λάζαρος, ὅστις εἶχεν ἀγάπην
με τον Δεσπότην τον Χριστὸν, πολλήν, καθαρωτάτην.

Αρχίζω την διήγησιν κι ὅλοι ακροασθεῖτε
με πόθον και με προσοχήν, για να ωφεληθῆτε.

Ο Λάζαρος κατήγετο ἀπὸ την Βηθανίαν
και τον Χριστὸν ἐδέχετο με περισσὴν φιλίαν.

Εἶχεν και δύο ἀδελφάς, την Μάρθαν και Μαρίαν,
εἶχον ἀγάπην περισσὴν και καθαρὰν καρδίαν.

Αὐτὸς λοιπὸν ἠσθένησεν ἀσθένειαν μεγάλην
και πυρετὸς τον ἔβαλεν, κι εἶχεν μεγάλην ζάλην.

Μα ο Χριστὸς εὐρίσκετο εις μίαν ἄλλην πόλιν
με ὄχλον πολυἀριθμον ομοῦ και ἀποστόλοι.

Τοῖς μαθηταῖς του ἔλεγεν με την βραχυλογίαν,
«σηκούτε να υπάγωμεν πάλιν στην Βηθανίαν,
ο Λάζαρος κεκοίμηται και θέλω να κινήσω,
δια να πάγω προς αὐτὸν και να τον ἐξυπνήσω.»

Οι μαθηταῖς δεν ἐννοοῦν το τί ἔθελεν να εἶπη,
ο Λάζαρος ἀπέθανεν, κι είναι μεγάλη λύπη,
ἡμέρες είναι τέσσερεις, που είναι πεθαμμένος
και εις τον τάφον βρίσκεται κ' είναι λαζαρωμένος.

Τότε λοιπόν ξεκίνησαν να παν στην Βηθανία
οι αποστόλοι κι ο Χριστός και όλη η συνοδεία.

Η Μάρθα τους προϋπαντά με θρήνους και με γόους
και προσκυνούσα τον Χριστόν, λέγει αυτούς τους λόγους:
«Αν ήσο ὡδε, Κύριε, ο Λάζαρος, ο φίλος
ποτέ δεν θα απέθνησκειν το βέβαιον εκείνος.»

Κι ο Ιησούς μας ο Χριστός τότε συνεκινήθην:
«Μάρθα, Μαρία, μην κλαίτε, μόνον έχετε πίστιν
ο γαρ πιστεύων εις εμέ, καν αποθάνη, ζήσει.»

Λεγ' η Μαρία, «Κύριε, ξεύρω, όσ' αν αιτήσης,
Σου τα χαρίζει ο Θεός, αν θέλης και ορίσης».
Της λέγει «που τεθήκατε τον Λάζαρον τον φίλον,
υπάγετε ουν έμπροσθεν και δείξατέ μοι εκείνον».

Και παρευθύς επρόσταξεν τούτον να ποιήσουν,
τον λίθον εκ του μνήματος να τον αποκυλίσουν.

Επάνωθεν του μνήματος εστάθην και δακρύζει.
Κι ως άνθρωπος εδάκρυσεν με ευσπλαχνίαν,
να δείξει την συμπάθειαν και την επιεικείαν,
και ως Θεός εφώνησεν μίαν φωνήν μεγάλην,
«Λάζαρε, δεύρο έξελθε», κι ηκούσθην εις τον Άδην.

Ο Άδης αναστέναξεν, έτρεμεν, εφοβείτον,
ως ήκουσεν του Ιησού την θεϊκήν φωνήν του
τον Λάζαρον απέλυσεν ευθύς και τον αφίνει
και τον βιάζει μάλιστα μήπως εκεί απομείνη.

Εξήλθεν ουν ο Λάζαρος έξω λαζαρωμένος,
κίτρινος, μαύρος και χλωμός και τεταπεινωμένος.
Επρόσταξεν κι ελύσαν του τας χείρας και τας πόδας,
και πήγεν εις τον οίκον του μονάχος...

Αρβανίτικα Κάλαντα του Λαζάρου

(περιοχής Θίσβης Βοιωτίας)

Τσιράν τσιράν γκιτόνεζα
ντιλј μοί νούσεζα ερέ
ιπι ντјάλјετε νј βε

περ τε βαπς νε κουκј μπογιά
τε χάι Πασχ τεμπεδά

Απόδοση στα Ελληνικά

Τσιράνι* τσιράνι γειτόνισσα
βγες καλέ νύφη μου καινούργια
και δώσε στο παιδί ένα αβγό
για να το βάψει σε κόκκινη μπογιά
να το φάει το Μεγάλο Πάσχα.

** τσιράνι=κίτρινα λουλουδάκια, με τα οποία τα παιδιά στόλιζαν τα
καλαθάκια τους για να τραγουδήσουν τα κάλαντα.*

Το Άγιο Πάσχα

ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΩΝ ΒΑΪΩΝ

Θριαμβευτική είσοδος του [Ιησού](#) στην Ιερουσαλήμ, «καθήμενος επί πώλου όνου». «Ωσαννά, ευλογημένος ο ερχόμενος εν ονόματι Κυρίου», αναφωνούσε το πλήθος, που τον υποδέχθηκε με «τα βαΐα των φοινίκων».

Σε ανάμνηση αυτού του γεγονότος, μετά το πέρας της πρωινής λειτουργίας, μοιράζονται στους πιστούς φύλλα δάφνης (βάγιες). Σε πολλά μέρη του χριστιανικού κόσμου, αντί για φύλλα δάφνης, μοιράζονται φύλλα ελιάς ή άλλων δέντρων και κλαριά φοινίκων, που είναι σύμφωνο με τα Ευαγγέλια. Η έκφραση «μετά βαΐων και κλάδων», που υποδηλώνει τη θριαμβευτική υποδοχή κάποιου ή κάποιων, έχει αναφορά σε αυτή τη θρησκευτική εορτή.

Το βράδυ στις εκκλησίες ψάλλεται κατ' οικονομίαν ο όρθρος της Μεγάλης Δευτέρας, όπου τιμάται ο Ιωσήφ ο Πάγκαλος και γίνεται αναφορά στο γεγονός της ξηρανθείσης συκής.

Ο Ιωσήφ ο Πάγκαλος ήταν δισέγγονος του Αβραάμ και υιός του Ιακώβ. Ιδιαίτερα αγαπητός στον πατέρα του, φθονήθηκε από τον αδελφό του, έπεσε σε δυσμένεια και πωλήθηκε ως σκλάβος στην Αίγυπτο. Ύστερα από πολλές περιπέτειες, βρίσκεται κάποτε γενικός άρχοντας στην Αυλή του Φαραώ. Θεωρήθηκε από την εκκλησία ως προεικόνιση του Χριστού, αφού πέρασε περιπέτειες, που θυμίζουν ανάλογα το Θείο Μαρτύριο.

Η υμνογραφία της ημέρας είναι αφιερωμένη στον Ιωσήφ και την παραβολή της ξηρανθείσης συκής. Οι δυο πιο γνωστοί ύμνοι, που αποδίδονται στον [Ρωμανό τον Μελωδό](#), είναι το τροπάριο *Ιδού ο Νυμφίος* και το εξαποστειλάριο *Τον νυμφώνα σου βλέπω*.

Ευαγγέλιο (Κατά Ματθαίον κα' 18-43)

Στη διαδρομή προς τα Ιεροσόλυμα, ο Ιησούς επείνασε και αφού είδε μία άκαρπο συκιά μόνο με το φύλλωμά της, την καταράσθηκε και αυτή ξεράθηκε. Οι μαθητές του θαύμασαν το κατόρθωμά του και αυτός τους απάντησε ότι εάν έχουν πίστη όχι μόνο θα κάνουν το ίδιο, αλλά και βουνά θα σηκώσουν.

Έθιμα

- Στο χωριό Πετροκέρασα Χαλκιδικής φιλοξενείται κάθε χρόνο (τουλάχιστον από το 1768) τμήμα του Τιμίου Σταυρού που έρχεται από τη Μονή Ξηροποτάμου του Αγίου Όρους. Το Τίμιο Ξύλο φυλάσσεται στην εκκλησία του Προφήτη Ηλία την Κυριακή των Βαΐων και τη Μεγάλη Δευτέρα, προσελκύνοντας πλήθος πιστών. Το έθιμο γίνεται σε ανάμνηση της σωτηρίας του χωριού από θανατηφόρα αρρώστια, πιθανώς πανώλη.

- Την Κυριακή των Βαΐων, στην Κέρκυρα, γίνεται η μεγάλη λιτανεία του σκηνώματος του Αγίου Σπυρίδωνα με τη συνοδεία των φιλαρμονικών της πόλης, σε ανάμνηση της απαλλαγής του νησιού από τη φοβερή πανώλη που το 1629 χτύπησε αλύπητα τους Κερκυραίους.
- Στα βάγια, που μοιράζονται στην εκκλησία, ο λαός αποδίδει μαγική δύναμη, γι' αυτό τα φυλάσσει στο εικονοστάσι του σπιτιού ως πρόχειρο μέσο κατά της βασκανίας.
- Την ημέρα αυτή συνηθίζονται τα βαγιοχτυπήματα, να χτυπά δηλαδή ο ένας τον άλλο με βάγια, στη βάση της αρχέγονης αντίληψης για τη μετάδοση με τον τρόπο αυτό της δύναμης του χλωρού κλαδιού σε αυτόν που δέχεται το χτύπημα.
- Παλαιότερα άδονταν [κάλαντα](#) και την Κυριακή των Βαΐων.

ΚΑΛΑΝΤΑ ΤΩΝ ΒΑΪΩΝ

Κάλαντα άδονταν παλαιότερα και την Κυριακή των Βαΐων, τα οποία εξέφραζαν τη χαρά για τη μεγάλη ημέρα της Ανάστασης που πλησιάζει:

Βάγια, βάγια τω βαγιώ
 τρώνε ψάρια και κολιό
 και την άλλη Κυριακή
 τρώνε κόκκινο αβγό.

Κάλαντα του Πόντου
 Βάια βάια το βαϊ,
 τρώμε οψάρα και χαμψίν
 και τ' απάν την Κερεκήν
 τρώμε βούτορον, τυρίν

ΜΕΓΑΛΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

Ἡ Ἐκκλησία θυμάται τὸν Ἰωσήφ τὸν Πάγκαλο καὶ τὸ γεγονός τῆς ἀκαρπῆς συκίας ποῦ ξεράθηκε, ὅταν ὁ Κύριος τὴν καταράστηκε.

Τὸ βράδυ στὶς Ἐκκλησίες ψάλλεται ὁ ὄρθρος τῆς Μεγάλης Τρίτης, ὅπου στὴν ὑμνολογία κυριαρχεῖ ἡ Παραβολὴ τῶν 10 Παρθένων (*Ἴδού ὁ Νυμφίος ἔρχεται, Τὸν νυμφώνα σου βλέπω*).

Ἡ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν, μας λέει ὁ [Ἰησοῦς](#), μοιάζει με τὴν παραβολὴ τῶν 10 Παρθένων. Ἡ ἱστορία τοὺς ἐν τάχει: Πέντε φρόνιμες καὶ πέντε μωρές παρθένοι περιμένουν τὸ Νυμφίο (γαμπρό) νὰ ἐλθεῖ νὰ παραλάβει τὴ νύφη. Οἱ φρόνιμες παίρνουν μαζί με τὰ αναμμένα λυχνάρια τοὺς καὶ λάδι, ὄχι ὅμως καὶ οἱ μωρές. Ὁ νυμφίος, ὅμως, ἀργεῖ, οἱ παρθένες νυστάζουν καὶ κοιμούνται. Ὅταν ἀκούγεται ἡ φωνὴ «Ἴδού ὁ Νυμφίος ἔρχεται», οἱ μωρές παρθένες ψάχνουν νὰ βροῦν λάδι γιὰ νὰ ἀνάψουν τὰ σβησμένα λυχνάρια τοὺς, ἀργοποροῦν καὶ μένουν ἔξω ἀπὸ τὸ γάμο, δηλαδὴ «ἐκτὸς νυμφώνος».

Ευαγγέλιο (Κατά Ματθαίον κβ' 15 - κγ' 39)

Έπειτα από τη «μετά βαΐων και κλάδων» είσοδο του Χριστού στα Ιεροσόλυμα και την απήχηση των λόγων του στο λαό, οι Αρχιερείς και Φαρισαίοι αποφασίζουν να παγιδεύσουν τον Ιησού με συζήτηση. Ο Κύριος τους αποστομώνει και ελέγχει την υποκρισία των Φαρισαίων. Το κατηγορητήριό του ξεκινά με τις φράσεις: «Ουαί υμίν, Γραμματείς και Φαρισαίοι υποκριταί...»

Ρήσεις από το Ευαγγέλιο και την υμνολογία της ημέρας, που χρησιμοποιούμε στον καθημερινό μας λόγο:

- «Αποδότε ουν, τα Καίσαρος Καίσαρι και τα του Θεού τω Θεώ».
- «Αγαπήσεις τον πλησίον σου ως σεαυτόν». (Από τους ακρογωνιαίους λίθους της χριστιανικής διδασκαλίας)
- «Ουαί υμίν Γραμματείς και Φαρισαίοι υποκριταί, οι διυλίζοντες τον κώνωπα, την δε κάμηλον καταπίνοντες».
- «Μη μείνωμεν έξω του νυμφώνος Χριστού» («μένω εκτός του νυμφώνος» είναι η έκφραση που χρησιμοποιούμε σήμερα).

Λαογραφία

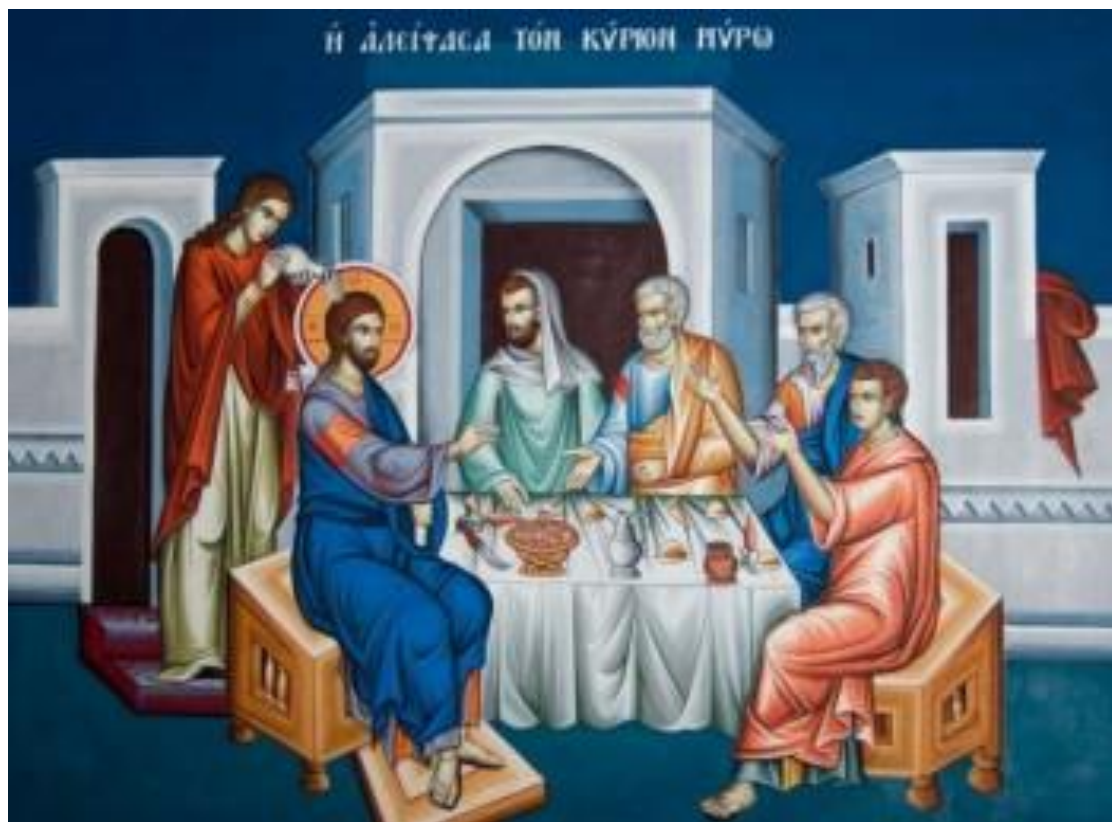
Σε πολλά μέρη είναι γνωστό για την εβδομάδα των Παθών ένα επιγραμματικό στιχούργημα, με διάφορες κατά τόπους παραλλαγές:

Μεγάλη Δευτέρα - μεγάλη μαχαίρα
Μεγάλη Τρίτη - μεγάλη λύπη
Μεγάλη Τετάρτη - ο Χριστός εχάθη
Μεγάλη Πέμπτη - ο Χριστός ευρέθη
Μεγάλη Παρασκευή - ο Χριστός στο καρφί
Μεγάλο Σάββατο - ο Χριστός στον τάφο
Μεγάλη Κυριακή - μπαμ απο δω, μπαμ απο κει,
τρων' αρχόντοι και φτωχοί.

Από τη Μεγάλη Δευτέρα οι Κερκυραίες νοικοκυρές αρχίζουν τις προετοιμασίες και την παρασκευή των παραδοσιακών κερκυραϊκών τσουρεκιών «φογάτσα» και «κολομπίνα», και τα δυο ενετικής προέλευσης. Η «φογάτσα» είναι το πασχαλινό ψωμί της Κέρκυρας.

Είναι στρογγυλό και για την παρασκευή τους απαιτούνται όλα σχεδόν τα υλικά ενός απλού τσουρεκιού, αβγά, γάλα, ζάχαρη, βούτυρο, αλεύρι, μαγιά, βανίλια και ξύσμα πορτοκαλιού με τη διαφορά όμως να έγκειται ότι στη συνταγή προστίθεται το παραδοσιακό κερκυραϊκό λικέρ, κουμ κουάτ με κομματάκια από γλυκό του κουταλιού κουμ κουάτ. Η «κολομπίνα» παράγεται από τα ίδια σχεδόν υλικά αλλά έχει σχήμα πλεξούδας ή περιστεριού. Στολίζεται με ένα κόκκινο αβγό αλλά και ένα φτερό.

ΜΕΓΑΛΗ ΤΡΙΤΗ

Η Εκκλησία θυμάται την παραβολή των 10 Παρθένων.

Το βράδυ ψάλλεται στις Εκκλησίες ο όρθρος της Μεγάλης Τετάρτης. Στην υμνολογία κυριαρχεί το γεγονός της αλείψεως των ποδών του Κυρίου με μύρο από μια αμαρτωλή γυναίκα (πόρνη την αναφέρουν οι υμνωδοί) και το σκούπισμά τους με τα μαλλιά της, στο σπίτι ενός Φαρισαίου, όπου ήταν προσκεκλημένος (Λουκά ζ' 36-50), ενώ ψάλλεται ένα από τα πλέον δημοφιλή τροπάρια της θρησκευτικής υμνολογίας, το «Κύριε, η εν πολλαίς αμαρτίαις

περιπεσούσα γυνή», γνωστότερο ως [Τροπάριο της Κασσιανής](#), από το όνομα της υμνογράφου [Κασσιανής](#) (810-865), που το συνέθεσε.

Ευαγγέλιο (Κατά Ιωάννη ιβ' 17-50)

Ο Ιησούς συνεχίζει να διδάσκει, ενώ οι Φαρισαίοι ψάχνουν τρόπους για να τον συλλάβουν. Κάποιοι Έλληνες ζητούν να τον δουν και αυτός τους λέγει: «Ελήλυθεν η ώρα ίνα δοξαστή ο υιός του ανθρώπου». Επίσης, ο Κύριος προλέγει τη Σταύρωση και την Ανάστασή Του.

Εκδηλώσεις

- Στην πόλη της Κέρκυρας, στις 9μμ, στο περιστύλιο των Παλαιών Ανακτόρων, ο Οργανισμός Κερκυραϊκών Εκδηλώσεων (ΟΚΕ) διοργανώνει την καθιερωμένη πλέον μουσική ποιητική βραδιά με θέμα «Από τον Γολγοθά στην Ανάσταση».

ΜΕΓΑΛΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

Η Εκκλησία θυμάται το γεγονός της αλείψεως του Κυρίου με μύρο από μια αμαρτωλή γυναίκα.

Νωρίς το απόγευμα ψάλλεται η Ακολουθία του Ευχελαίου. Ο ιερέας χρίει τους πιστούς με Μύρο, που είναι η απτή απόδειξη της Χάριτος του Θεού, προκειμένου να συγχωρηθούν οι αμαρτίες τους.

Το βράδυ ψάλλεται στις Εκκλησίες ο Όρθρος της Μεγάλης Πέμπτης. Στην υμνολογία κυριαρχούν τα γεγονότα της νίψεως των ποδών των αποστόλων υπό του Κυρίου, του Μυστικού Δείπνου, της προσευχής του Κυρίου προς τον πατέρα του στην Γεθσημανή πριν από την σύλληψή του και της προδοσίας του Κυρίου από τον [Ιούδα](#). Το βασικό τροπάριο της ημέρας [Ότε οι ένδοξοι μαθηταί](#) αποδίδεται στον [Ρωμανό τον Μελωδό](#).

Ευαγγέλιο (Κατά Λουκά κβ' 1-39)

Οι Ιουδαίοι θέλουν να φονεύσουν τον [Ιησού](#), χωρίς να προκαλέσουν το λαό, τον οποίο εφοβούνται. Ο Ιούδας καταστρώνει με τους αρχιερείς και γραμματείς το σχέδιο της προδοσίας. Μυστικός Δείπνος.

ΜΕΓΑΛΗ ΠΕΜΠΤΗ

Η Εκκλησία θυμάται τον Μυστικό Δείπνο.

Το Θείο Δράμα κορυφώνεται και η υμνογραφία της ημέρας είναι σχετική με τα Πάθη του [Χριστού](#), τη Σταύρωση και το θάνατό Του.

Το βράδυ ψάλλεται στις εκκλησίες ο όρθρος της Μεγάλης Παρασκευής και διαβάζονται τα 12 Ευαγγέλια. Ανάμεσα στο 5ο και το 6ο Ευαγγέλιο ψάλλεται το αντίφωνο «Σήμερον κρεμάται επί ξύλου...» και ο Εσταυρωμένος λιτανεύεται από τους ιερείς. Στις εκκλησίες της Ζακύνθου, η περιφορά του Εσταυρωμένου γίνεται μετά το 11ο Ευαγγέλιο.

Σήμερον κρεμάται επί ξύλου...

Σήμερον κρεμάται επί ξύλου,
ο εν ύδασι την γην κρεμάσας.
Στέφανον εξ ακανθών περιτίθεται,
ο των αγγέλων βασιλεύς.
Ψευδή πορφύραν περιβάλλεται
ο περιβάλλων τον ουρανόν εν νεφέλαις.
Ράπισμα κατεδέξατο,
ο εν Ιορδάνη ελευθερώσας τον Αδάμ.
Ήλοις προσηλώθη,
ο Νυμφίος της Εκκλησίας.
Λόγχη εκεντήθη, ο Υιός της Παρθένου.
Προσκυνούμεν σου τα Πάθη, Χριστέ.
Δείξον ημίν και την ένδοξόν σου Ανάστασιν.

Τα 12 Ευαγγέλια της Μεγάλης Πέμπτης συγκροτούνται κυρίως από περικοπές των Ευαγγελίων του Ιωάννη και του [Ματθαίου](#). Εν περιλήψει τα 12 Ευαγγέλια: Τελευταίες νουθεσίες του Ιησού στους [μαθητές του](#)... «Αγαπάτε Αλλήλους». Ο τελευταίος αποχαιρετισμός. Προσευχή του Ιησού. Προδοσία του από τον [Ιούδα](#). Σύλληψη του Ιησού και μεταφορά του «Από τον Άννα στον Καϊάφα». Δίκη του Ιησού από τους Αρχιερείς. Άρνηση Πέτρου («Πριν αλέκτορα φωνήσαι, τρις απαρνήση με»). Ο Ιησούς ενώπιον του Πιλάτου, στο Πραιτώριο. Προσπάθεια του Πιλάτου να απελευθερώσει τον Κύριο, αλλά εμπρός στην αποφασιστικότητα των Φαρισαίων υποχωρεί. «Βαραβάν ή Χριστόν;»

Ο Πιλάτος «Νίπτει τας χείρας του». Ο Ιούδας μεταμελείται και επιστρέφει τα «τριάκοντα αργύρια» στους Αρχιερείς, οι οποίοι τα έβαλαν στον «Κορβανά» (ταμείο του Ναού). Απαγχονισμός Ιούδα. Πορεία του Ιησού προς τον Γολγοθά και Σταύρωσή του με δύο ληστές. Ο Ιησούς αφήνει το πνεύμα επί του Σταυρού. Μεταμέλεια του ενός ληστή, που ζητά από τον Κύριο να τον θυμηθεί στη βασιλεία των Ουρανών. Ο [Ιωσήφ ο από Αριμαθαίας](#) ζητά από τον Πιλάτο το Σώμα του για να το θάψει. Ταφή του Ιησού και σφράγιση του Τάφου του από τους Αρχιερείς και Φαρισαίους.

Έθιμα

- Την ημέρα αυτή ξεκινούν οι προετοιμασίες στα ελληνικά σπίτια για τον εορτασμό της Ανάστασης. Οι νοικοκυρές ζυμώνουν [λαμπροκουλούρες](#), πλάθουν πασχαλιάτικα κουλουράκια και βάζουν [κόκκινα αυγά](#). Το αυγό συμβολίζει από την αρχαιότητα την ανανέωση της ζωής και το κόκκινο χρώμα το αίμα του Χριστού. Σε κάποια μέρη συνηθίζουν να τοποθετούν το πρώτο κόκκινο αυγό στο εικονοστάσιο του σπιτιού για να ξορκίσουν το κακό.
- Στην Πάτμο γίνεται αναπαράσταση του «Μυστικού Δείπνου» στην κεντρική πλατεία της Χώρας, όπου ο ηγούμενος της ιεράς μονής του [Αγίου Ιωάννη του Θεολόγου](#) πλένει τα πόδια 12 μοναχών, όπως έκανε και ο Ιησούς με τους μαθητές του.
- Στη Σκιάθο, τα παιδιά του νησιού γυρίζουν από σπίτι σε σπίτι, κρατώντας καλαμένιους σταυρούς στολισμένους με λουλούδια της άνοιξης και τραγουδούν [τα κάλαντα της Μεγάλης Παρασκευής](#).
- Στο Λιτόχωρο Πιερίας το βράδυ της Μεγάλης Πέμπτης στολίζονται οι επιτάφιοι, που φτιάχνονται από ανύπαντρες κοπέλες, οι οποίες όλη τη Σαρακοστή φτιάχνουν λουλούδια από ύφασμα.
- Στα Κουφονήσια, μετά το τέλος της ακολουθίας των Παθών, οι κάτοικοι συγκεντρώνονται στην εκκλησία και στολίζουν

τον Επιτάφιο με άνθη, ενώ μια γυναίκα ψάλλει το [«Μοιρολόι της Παναγίας»](#). Οι γυναίκες της περιοχής παραμένουν στην εκκλησία κοντά στον Επιτάφιο μέχρι το πρωί της Μεγάλης Παρασκευής.

- Στη Σίφνο, οι νοικοκυρές ετοιμάζουν τα παραδοσιακά «πουλιά της Λαμπρής» (πασχαλινές κουλούρες σε διάφορα σχήματα ζώων και πουλιών) στολισμένα με κόκκινα αυγά. Κατά την εσπερινή ακολουθία, όταν ο ιερέας διαβάσει το Έκτο Ευαγγέλιο, οι νέοι και οι νέες φεύγουν από την εκκλησία για να ανάψουν τα καντήλια των ξωκλησιών. Επιστρέφουν αργότερα για να στολίσουν τον Επιτάφιο.

Πέτρος Γαϊτάνος «Σήμερα κρεμάται επί ξύλου»

<https://youtu.be/rm1R0prSh0I>

ΜΕΓΑΛΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

Η Εκκλησία θυμάται τα Άγια Πάθη.

Το πρωί της Μεγάλης Παρασκευής γίνεται ο στολισμός του Επιταφίου στις εκκλησίες. Αρχικά ψάλλονται οι Μεγάλες Ώρες, που περιέχουν ψαλμούς, τροπάρια, Αποστόλους, Ευαγγέλια και Ευχές. Στη συνέχεια ψάλλεται ο Εσπερινός της Μεγάλης Παρασκευής και γίνεται η Αποκαθήλωση του Εσταυρωμένου. Ακολουθώντας, τοποθετείται στο Ιερό Κουβούκλιο ένα ύφασμα, πάνω στο οποίο έχει κεντηθεί ή ζωγραφιστεί ο Κύριος, νεκρός. Το ύφασμα αυτό λέγεται Επιτάφιος.

Το βράδυ της ίδιας ημέρας ψάλλεται ο όρθρος του Μεγάλου Σαββάτου και η υμνολογία είναι σχετική με την ταφή του Κυρίου από τους Ιωσήφ και Νικόδημο και την κάθοδο της ψυχής Του στα σκοτεινά βασίλεια του Άδη. Σχετικά τα τροπάρια: «Ο ευσχήμων Ιωσήφ...», και «Ότε κατήλθες προς τον θάνατον...».

Όταν ο Κύριος απέθανε, το σώμα Του μπήκε στον τάφο, η δε ψυχή του ενωμένη με την Θεότητά του κατήλθε στον Άδη και αφού τον νίκησε απελευθέρωσε τις ψυχές. Και την τρίτη ημέρα ενώθηκε και πάλι η Ψυχή με το Σώμα και το Σώμα Ανέστη εκ Νεκρών. Έτσι νικήθηκε ο Άδης και ο θάνατος.

Κατά τη διάρκεια της ακολουθίας ψάλλονται σε τρεις στάσεις (μέρη) τα λεγόμενα Εγκώμια, μικρά τροπάρια πολύ αγαπητά στο λαό, αγνώστου ποιητή. Τα πιο γνωστά είναι: «Η ζωή εν τάφω...», «Άξιον εστί μεγαλύνειν...», «Αι γενεαί πάσαι...» και «Ω γλυκύ μου Έαρ...».

Στη συνέχεια γίνεται η Περιφορά του Επιταφίου, εκτός του ναού και στα όρια της Ενορίας.

Μετά την επάνοδο του Επιταφίου στην εκκλησία διαβάζεται περικοπή από το Ευαγγέλιο του [Ματθαίου](#) (κζ' 62-66): Αρχιερείς και Φαρισαίοι πηγαίνουν στον Πόντιο Πιλάτο και του ζητούν να σφραγίσουν τον τάφο, επειδή θυμούνται ότι ο Κύριος σε μία αποστροφή των λόγων του είχε πει ότι σε τρεις μέρες θα αναστηθεί. Ο Πιλάτος τους δίνει την άδεια.

Εγκώμια

*Η ζωή εν τάφω
κατετέθης, Χριστέ,
και αγγέλων στρατιαί εξεπλήττοντο,
συγκατάβασιν δοξάζουσαι την σην.*

*Άξιον εστί
μεγαλύνειν σε των πάντων κτίστην·
τοις σοις γαρ παθήμασιν έχομεν
την απάθειαν, ρυσθέντες της φθοράς.*

*Αι γένεαι πάσαι
ύμνον τη ταφή σου
προσφέρουσι, Χριστέ μου.*

*Ω γλυκύ μου έαρ,
γλυκύτατον μου τέκνον,
που έδυ σου το κάλλος;*

Επιτάφιος: Στολισμός και μυσταγωγία

Η κατασκευαστική μυσταγωγία της περιφοράς του Επιταφίου θέλει κάθε χρόνο την ετοιμασία της. Ο στολισμός του έχει ιδιαίτερο εθιμοτυπικό και δημιουργούσε πάντα μια ευγενή άμιλλα μεταξύ των ενοριών, για ένα εντυπωσιακό αποτέλεσμα. Η κατασκευή του δεν είναι τυχαία: Όπως πιστεύεται, το επάνω μέρος του συμβολίζει τον ουρανό και το επίπεδο που υπάρχει στη μέση συμβολίζει τη γη.

Κορόνα από άνθη

Η ελληνική παράδοση ήθελε τις γυναίκες να ξενυχτούν στολίζοντας την ξυλόγλυπτη κατασκευή με λουλούδια όλων των χρωμάτων και των αρωμάτων. Χρησιμοποιούσαν ποικιλόμορφα μυρωδάτα αγριολούλουδα αλλά και άλλα, ήμερα, που μάζευαν τα παιδιά από τους ανοιξιάτικους κήπους, τις αυλές και τα χωράφια: Ανεμώνες, μαργαρίτες, άσπρα, μωβ, κίτρινα και μπλε λουλουδάκια του αγρού, κρίνους, τριαντάφυλλα, άνθη λεμονιάς, βιολέτες, μενεξέδες, πασχαλιές, γαρίφαλα. Στη Σκόπελο οι μοδίστρες έραβαν και τεχνητά χρυσά λουλούδια, τις λεγόμενες τρέδες. Τα λουλούδια πλέκονταν σε στεφάνια και γιρλάντες και όλος ο Επιτάφιος γινόταν μια κορόνα από άνθη που μοσχοβολούσαν. Στις σύγχρονες πόλεις τη θέση των γυναικών παίρνουν συνήθως επαγγελματίες ανθοδέτες, επιστρατεύοντας πλήθος από εξωτικά λουλούδια και πρασινάδες.

Χάρη και γιατροιά

Στα παλαιότερα χρόνια όλοι περνούσαν από μια φορά κάτω από τον Επιτάφιο, για να τους πιάσει η χάρη. Στην Κρήτη πίστευαν πως αν τα ζωηρά παιδιά περάσουν τρεις φορές από κάτω, θα φρονιμέψουν και αν κάνουν το ίδιο και οι άρρωστοι, θα αναρρώσουν.

Ευλογημένα λουλούδια

Τα λουλούδια που έπαιρναν οι πιστοί από τον Επιτάφιο θεωρούνταν ευλογημένα και τα τοποθετούσαν στο εικονοστάσι του σπιτιού. Οι γυναίκες έφτιαχναν με αυτά φυλαχτά για τους

ναυτικούς, ενώ άλλοι τα χρησιμοποιούσαν σαν γιατρικό για τον πονοκέφαλο. Αν οι ανάγκες ήταν διαφορετικές, είχαν και άλλη χρήση: Τα κορίτσια της Σκοπέλου τα έβαζαν κάτω από το μαξιλάρι τους για να δουν ποιον θα παντρευτούν, ενώ στην Κρήτη τα χρησιμοποιούσαν για το έθιμο της ανανέωσης της ζύμης του ψωμιού. Σύμφωνα με την παράδοση, υπήρχε η αντίληψη ότι το ψωμί χάνει τη δύναμή του και χρειάζεται ανανέωση, άρα η νέα ζύμη έπρεπε να ευλογηθεί. Έτσι, τη Μεγάλη Παρασκευή, όταν ο παπάς διάβαζε το πρώτο Ευαγγέλιο, λέγανε ότι «καινούργιώνεται το προζύμι». Αν μάλιστα έβαζαν και ένα λουλούδι του Επιταφίου μέσα του, τόσο το καλύτερο. Μην εκπλαγείς αν συναντήσεις το έθιμο να τηρείται ακόμα (εκτός από την Κρήτη) και σε κάποιους παραδοσιακούς κρητικούς φούρνους της Αθήνας.

Έθιμα

- Το πρωί της Μεγάλης Παρασκευής ομάδες παιδιών γυρνούν από σπίτι σε σπίτι και τραγουδούν το μοιρολόι «Σήμερα μαύρος ουρανός», γνωστό και ως «Μοιρολόι της Παναγίας». Σε πολλές περιοχές της χώρας τα κορίτσια της ομάδας κρατούν ένα στεφάνι, πλεγμένο με λουλούδια εποχής, το οποίο στη συνέχεια το εναποθέτουν είτε στον Επιτάφιο, είτε στον τάφο του προσφάτως αποβιώσαντος ενορίτη. Τα [Κάλαντα της Μεγάλης Παρασκευής](#), όπως τα ονομάζει η Λαογραφία, τείνουν σήμερα να εκλείψουν.
- Στη Σκιάθο και σε όσες περιοχές ακολουθούν το Αγιορείτικο τυπικό η περιφορά του Επιταφίου γίνεται τις πρώτες πρωινές ώρες του Μεγάλου Σαββάτου.
- Στη Ναύπακτο, η περιφορά του Επιταφίου συνδυάζεται με ρίψη πυροτεχνημάτων στο λιμάνι, σε ανάμνηση της ηρωικής προσπάθειας του μπουρλοτιέρη Ανεμογιάννη να πυρπολήσει την τουρκική ναυαρχίδα στο χώρο αυτό.

- Στην Κέρκυρα, η περιφορά των Επιταφίων ξεκινά το απόγευμα της Μεγάλης Παρασκευής από την εκκλησία του Αγίου Γεωργίου στο Παλιό Φρούριο. Μέχρι της 9:30 το βράδυ, από κάθε εκκλησία βγαίνει ο Επιτάφιος με την απαραίτητη μπάντα της ενορίας, τις χορωδίες, τους πιστούς. Τελευταίος βγαίνει ο μεγαλοπρεπέστατος επιτάφιος της Μητρόπολης.
- Στη Θράκη, ένα από τα έθιμα είναι και το «κάψιμο του Ιούδα». Οι νεότεροι συνήθως, αφού φτιάξουν το ομοίωμα του [Ιούδα](#), το περιφέρουν από σπίτι σε σπίτι και ζητούν κλαδιά. Τη Μεγάλη Παρασκευή, μετά την περιφορά του Επιταφίου, θα βάλουν φωτιά στα κλαδιά αυτά και θα «κάψουν» τον Ιούδα. Συνηθίζεται μέρος της στάχτης αυτής, να το ρίχνουν στα μνήματα.
- Στη Νέα Πέραμο Καβάλας, κατά την περιφορά του επιταφίου, οι κάτοικοι σε κάθε γειτονιά της πόλης αναβιώνουν ένα πολύ παλιό έθιμο: καίουν από ένα ομοίωμα του Ιούδα, τη στιγμή που η πομπή του επιταφίου περνάει από τους δρόμους. Ολόκληρη η πόλη εκείνη τη νύχτα φωτίζεται από τις δεκάδες φωτιές, που ανάβουν οι κάτοικοι, στέλνοντας έτσι το μήνυμα της κάθαρσης, αλλά και της αιώνιας ανάστασης.
- Στη συνοικία Καμίνι της Ύδρας, ο Επιτάφιος μπαίνει στη θάλασσα και διαβάζεται η ακολουθία του.
- Στη Ζάκυνθο, το μεσημέρι της Μεγάλης Παρασκευής, πλήθος πιστών συμμετέχει στην περιφορά του Εσταυρωμένου που διασχίζει όλη την πόλη. Στις 2 μ.μ. στον Ιερό Ναό του Αγίου Νικολάου του Μώλου εκτός από τον Εσταυρωμένο λιτανεύεται και η εικόνα της «Mater Dolorosa», δηλαδή της Παναγίας του Πάθους. Η λιτανεία διασχίζει σχεδόν όλη την πόλη και επιστρέφει στην πλατεία Σολωμού, όπου, πάνω σε βάθρο, ο Μητροπολίτης ευλογεί τον κλήρο και το λαό με τον Εσταυρωμένο. Η λιτανεία καταλήγει στον ίδιο ναό, όπου γίνεται η εναπόθεση του Χριστού στον Επιτάφιο.

- Στην Αμοργό, τη Μεγάλη Παρασκευή προσφέρονται ψωμί, ελιές και νηστίσιμα γλυκά και κατά την περιφορά του Επιταφίου οι γυναίκες ραίνουν την πομπή με αρώματα.
- Στην Ίο, μετά την Αποκαθήλωση, οι νέοι του νησιού παίζουν τις «μπάλες», ένα παιχνίδι με μικρές σιδερένιες κόκκινες και πράσινες μπάλες. Κατά την Περιφορά των Επιταφίων των δύο Ενοριών του νησιού, τα Εγκώμια ψάλλονται από χορωδίες γυναικών και κοριτσιών.
- Στο χωριό Πλάκες της Μήλου το απόγευμα της Μεγάλης Παρασκευής γίνεται η αναπαράσταση της Αποκαθήλωσης του Χριστού.
- Στην Πάρο, η περιφορά του Επιταφίου κάνει δεκαπέντε στάσεις. Σε καθεμία από αυτές φωτίζεται κι ένα σημείο του βουνού, όπου τα παιδιά ντυμένα ρωμαίοι στρατιώτες ή μαθητές του Χριστού, αναπαριστούν σκηνές από την είσοδο στα Ιεροσόλυμα, την προσευχή στο Όρος των Ελαιών, το Μαρτύριο της Σταύρωσης και την Ανάσταση.
- Στο χωριό Πύργος της Σαντορίνης, μετά την Αποκαθήλωση βγαίνει το «Τάνταλο» στους δρόμους του χωριού για να αναγγείλει το γεγονός και οι καμπάνες ηχούν πένθιμα. Η περιφορά του Επιταφίου σημαίνεται από μικρές φωτιές σε λυχναράκια. Οι γυναίκες από τις αυλές των σπιτιών ραίνουν την πομπή του Επιταφίου με ροδόνερο.
- Στη Σύρο, οι Καθολικοί επιτάφιοι από τις εκκλησίες των Ευαγγελιστών και του Αγίου Γεωργίου συναντώνται με τους Ορθόδοξους από τους ναούς της Μητροπόλεως (Μεταμόρφωσης) του Αγίου Νικολάου και της Κοιμήσεως, μετά το τέλος της περιφοράς στην κεντρική πλατεία Μιαούλη. Ακολουθεί κατανυκτική δέηση και ψάλλονται τροπάρια της Μεγάλης Παρασκευής από τη χορωδία του Αγίου Νικολάου και Ιεροψάλτες.

- Στην Τήνο, οι περιφορές των Επιταφίων στη Χώρα συγκλίνουν στη μαρμαρίνη εξέδρα της παραλίας, ενώ ο Επιτάφιος της Ενορίας του Αγίου Νεκταρίου καταλήγει μέσα στη θάλασσα, στην περιοχή Καλάμια στα Κιόνια.
- Στη Μονή του Προφήτου Ηλία, στο Άγιο Πνεύμα Σερρών, που βρίσκεται σ' ένα λόφο πάνω από το ομώνυμο χωριό, αναβιώνει το έθιμο της Αποκαθήλωσης του Κυρίου.
- Στο Αγρίνιο, αμέσως μετά την περιφορά των επιταφίων, αναβιώνει το έθιμο των χαλκουνιών. Τα χαλκούνια είναι αυτοσχέδιες εκρηκτικές κατασκευές που αποτελούνται από έναν μεγάλο κύλινδρο γεμάτο με ένα μείγμα μπαρουτιού και ένα φυτίλι στο άκρο. Η ιστορία τους χάνεται στα χρόνια της Τουρκοκρατίας όταν οι Βραχωρίτες (νυν Αγρινιώτες) τα άναβαν κατά την περιφορά του Επιταφίου για να απομακρύνουν τους αλλόθρησκους.

Σταμάτης Σπανουδάκης «Ω, γλυκύ μου έαρ»

<https://youtu.be/pVysZZNiTFs>

Μαρία Φαραντούρη «Ω, γλυκύ μου έαρ / Αι γενεαί πάσαι»

<https://youtu.be/kz23j6JU0DM>

ΜΕΓΑ ΣΑΒΒΑΤΟ

Η Εκκλησία θυμάται την κάθοδο του [Ιησού](#) στον Άδη.

Το πρωί τελείται ο εσπερινός του Μεγάλου Σαββάτου και λειτουργία του Μεγάλου Βασιλείου. Η ακολουθία έχει αναστάσιμο και πανηγυρικό χαρακτήρα. Είναι η λεγομένη Πρώτη Ανάσταση. Μετά την ανάγνωση της προφητείας του Ιωνά, η οποία προτυπώνει την ταφή και την ανάσταση του Κυρίου, αντηχεί ως νικητήριος ιαχή ο ψαλμικός στίχος:

*Ανάστα, ο Θεός, κρίνον την γην
ότι συ κληρονομήσεις
εν πάσι τους έθνεσι.*

και ο ιερεύς πετά στους πιστούς φύλλα δάφνης (βάγια).

Αμέσως μετά, διαβάζεται το Ευαγγέλιο, που έχει αναστάσιμο περιεχόμενο (Κατά Ματθαίον κη' 1-20):

Σεισμός εγένετο μέγας, καθώς οι Μυροφόρες, πλησιάζουν τον Τάφο του Ιησού. Άγγελος Κυρίου αποσφραγίζει τον τάφο. Όταν οι

δύο γυναίκες καταφθάνουν τον βλέπουν κενό και τον Άγγελο να τους αναγγέλλει ότι «Κύριος Ανέστη». Το χαρμόσυνο γεγονός θα πρέπει να το διαμηνύσουν στους μαθητές του. Ο Χριστός εμφανίζεται στις δύο γυναίκες. Σύναξη των 11 μαθητών και εμφάνιση του Χριστού ενώπιόν τους. Τους προτρέπει: «Πορευθέντες μαθητεύσαντες πάντα τα έθνη, βαπτίζοντες αυτούς εις το όνομα του Πατρός του Υιού και του Αγίου Πνεύματος.

Η ακολουθία της Κυριακής του Πάσχα, ο όρθρος και η Λειτουργία του [Ιωάννου του Χρυσοστόμου](#) ψάλλονται τα μεσάνυχτα του Σαββάτου προς Κυριακή.

Οι πασχαλινές λαμπάδες

Οι πασχαλινές λαμπάδες δίνονται ως δώρα στα παιδιά για να χρησιμοποιηθούν για τη λειτουργία του Μεγάλου Σαββάτου. Οι λαμπάδες είναι διακοσμημένες άλλοτε με παιχνίδια και άλλοτε με λουλούδια. Ανάλογα με την ηλικία και το φύλο των παιδιών οι λαμπάδες παίρνουν διαφορετική μορφή. Παλαιότερα το κάθε παιδί κατασκεύαζε τη δική του λαμπάδα. Ο νονός κάθε παιδιού φέρνει στο βαφτιστήρι του μία πασχαλινή λαμπάδα.

Το Μεγάλο Σάββατο είναι το βράδυ της Ανάστασης. Στις 12 η ώρα το βράδυ, ο ιερέας δίνει το Άγιο φως στους πιστούς και ψάλλει το "Χριστός Ανέστη". Οι πιστοί παίρνουν το άγιο φως με τις πασχαλινές λαμπάδες και χαιρετιούνται λέγοντας "χριστός ανέστη" και απαντώντας "Αληθώς ανέστη ο κύριος". Σε πολλές περιοχές ανάβουν βεγγαλικά και στρακαστρούκες.

Είναι η μέρα της ανάστασης, μέρα χαράς και γιορτής.
Το Μεγάλο Σάββατο τελειώνει η νηστεία της σαρακοστής και επιστρέφοντας στο σπίτι τρώνε την μαγειρίτσα και τσουγκρίζουν τα κόκκινα αυγά.

Έθιμα

- **Ιεροσόλυμα:** Το μεσημέρι του Μεγάλου Σαββάτου, ο εκάστοτε Πατριάρχης Ιεροσολύμων προβαίνει στην τελετή Αφής του Αγίου Φωτός στο ναό της Αναστάσεως. Πρόκειται για μια πανάρχαια τελετουργία, με θαυματουργικό υπόβαθρο και αμφιλεγόμενο χαρακτήρα.
- **Αθήνα:** Το Άγιο Φως καταφθάνει στην Αθήνα το απόγευμα του Μεγάλου Σαββάτου με ειδική πτήση της Aegean (παλαιότερα της Ολυμπιακής), με εξαίρεση το 2018, οπότε μεταφέρθηκε με το πρωθυπουργικό αεροπλάνο. Στην συνέχεια διαμοιράζεται ανά τη χώρα για να μοιρασθεί το βράδυ της Ανάστασης στους πιστούς («Δεύτε λάβετε φως»). Κατά την άφιξη του Αγίου Φωτός στο αεροδρόμιο στο «Ελευθέριος Βενιζέλος», τού αποδίδονται τιμές αρχηγού κράτους (!). Η μεταφορά του Αγίου Φωτός αεροπορικώς στην Ελλάδα, αμέσως μετά την αμφιλεγόμενη αφή του στο Ναό της Αναστάσεως στα Ιεροσόλυμα, ξεκίνησε το 1988 με πρωτοβουλία του επιχειρηματία Ιάκωβου Οικονομίδη, ιδιοκτήτη τουριστικού πρακτορείου. Από το 2002 τη μεταφορά του Αγίου Φωτός ανέλαβε του ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών.
- **Κέρκυρα:** Στις 6 το πρωί του Μεγάλου Σαββάτου πραγματοποιείται το έθιμο του τεχνητού σεισμού στο ναό της Παναγίας των Ξένων. Γίνεται μετά το τέλος του «Αποστόλου» και αποτελεί αναπαράσταση του σεισμού που περιγράφεται στο Ιερό Ευαγγέλιο, ως επακόλουθο θριαμβικό γεγονός της Αναστάσεως του Κυρίου. Στις 9 το πρωί γίνεται η περιφορά του Επιταφίου της Εκκλησίας του Αγίου Σπυριδώνα. Μαζί λιτανεύεται και το σκήνωμα του [Αγίου](#)

[Σπυρίδωνα](#), σε ανάμνηση του θαύματος του Αγίου, που έσωσε τον Κερκυραϊκό λαό από τη σιτοδεία. Στις 11 το πρωί, όταν τελειώσει η ακολουθία της πρώτης Ανάστασης στη Μητρόπολη και αφού τελειώσει και η περιφορά του επιταφίου του Αγίου Σπυρίδωνα, χτυπούν οι καμπάνες των εκκλησιών και από τα παράθυρα των σπιτιών πέφτουν κατά χιλιάδες, πήλινα δοχεία γεμάτα νερό (μπότηδες) στους δρόμους, με μεγάλο κρότο. Αυτό το έθιμο έχει τις ρίζες του στο χωρίον του δεύτερου Ψαλμού του Δαυίδ «Ποιμανείς αυτούς εν ράβδω σιδηρά, ως σκεύη κεραμέως συντρίψεις αυτούς» (Ψαλμός Β' ,9). Οι Κερκυραίοι, όμως, δεν μένουν εκεί και συνεχίζουν αμέσως μετά για το «Μαστέλο» (βαρέλι). Στην Πίνια, μπροστά από την εκκλησία του [Αγίου Βασιλείου](#), τοποθετείται ένα ξύλινο βαρέλι γεμάτο με νερό. Ο κόσμος ρίχνει νομίσματα για ευχές στο νερό και μόλις ακουστούν οι καμπάνες τρέχουν να μπουν στο βαρέλι. Όποιος προλάβει να μπει, παίρνει τα χρήματα, αφού έχει γίνει μουσκίδι κι έχει μπουγελώσει και όσους είναι τριγύρω.

- **Κως:** Το πρωί του Μεγάλου Σαββάτου, οι εκκλησίες στρώνονται με μικρά μοβ μυρωμένα λουλούδια του βουνού που λέγονται λαμπρές. Οι νοικοκυρές φτιάχνουν τις λαμπρόπιπτες και το γεμιστό αρνί.
- **Ζάκυνθος:** Στον Μητροπολιτικό Ναό του [Αγίου Νικολάου](#) των Ξένων, η περιφορά του Επιταφίου, σύμφωνα με παμπάλαιο τοπικό έθιμο, γίνεται τις πρώτες πρωινές ώρες του Μεγάλου Σαββάτου, ενώ με την ανατολή του ηλίου, ο Δεσπότης «σηκώνει» την Ανάσταση. Με το πρώτο χτύπημα της καμπάνας, ο Δεσπότης αφήνει ελεύθερα άσπρα περιστέρια, ενώ από το καμπαναριό πετάνε στο δρόμο πήλινα δοχεία, όπως και όλοι οι κάτοικοι του νησιού από τα παράθυρά τους.
- **Λευκάδα:** Το πρωί του Μεγάλου Σαββάτου, η Φιλαρμονική παίζει στους δρόμους της πόλης χαρούμενους σκοπούς, ενώ

οι νοικοκυρές πετούν και σπάζουν έξω από τα σπίτια τους διάφορα πηλίνα αγγεία.

- **Σκιάθος:** Η περιφορά του Επιταφίου ξεκινά στις 4 το πρωί του Μεγάλου Σαββάτου. Οι Επιτάφιοι της Παναγίας και των [Τριών Ιεραρχών](#) συναντιούνται και περιφέρονται στα καλντερίμια του νησιού, με τον «προεξάρχοντα» (ή τελάλη) να απαγγέλλει δυνατά τους θρηνητικούς ψαλμούς και πίσω του να ψάλλουν οι πιστοί.
- **Άγιο Όρος:** Η περιφορά του Επιταφίου γίνεται μετά τα μεσάνυχτα της Μεγάλης Παρασκευής, ενώ η Ανάσταση στις 2 το πρωί του Μεγάλου Σάββατου.
- **Αθήνα:** Με χτυπήματα στα στασίδια και παρατεταμένες κωδωνοκρουσίες υποδέχονται πιστοί και κλήρος την Πρώτη Ανάσταση, το πρωί του Μεγάλου Σαββάτου, στον Ναό του [Αγίου Κωνσταντίνου](#) στην [Ομόνοια](#).
- **Χίος:** Το βράδυ του Μεγάλου Σαββάτου ξεκινά ο περίφημος «ρουκετοπόλεμος» στον Βροντάδο, ένα έθιμο που έχει τις ρίζες του στην τουρκική κατοχή και τα τελευταία χρόνια προσελκύει το ενδιαφέρον των μεγάλων διεθνών μέσων ενημέρωσης. Αρχικά, οι κάτοικοι των ενοριών του [Αγίου Μάρκου](#) και της Παναγίας Ερειθιανής, εκκλησιών που βρίσκονται αντικριστά, έφτιαχναν αυτοσχέδια κανονάκια. Με το πέρασμα του χρόνου, όμως, αυτά εξελίχθηκαν σε αυτοσχέδιες ρουκέτες, βεγγαλικά, φτιαγμένα από νίτρο, θειάφι και μπαρούτι. Η προετοιμασία των ρουκετών αρχίζει μετά το Πάσχα για να είναι έτοιμες την επόμενη χρονιά.
- **Τυρός:** Στο παραθαλάσσιο χωριό της Αρκαδίας, το πρωί του Μεγάλου Σαββάτου αναβιώνει ένα μοναδικό έθιμο, το κάψιμο του Ιούδα μέσα στη θάλασσα. Σε μια πλωτή πλατφόρμα τοποθετούνται ξύλα και από πάνω τους κρέμεται ένα ανθρώπινο ομοίωμα. Στη συνέχεια μπαίνει το μπουρλότο από τους Τσάκωνες πυρπολητές και το ομοίωμα παραδίδεται στη

φωτιά, με τη συνοδεία φαντασμαγορικών πυροτεχνημάτων και ισχυρών δυναμιτών.

- **Κύθνος:** Το βράδυ του Μεγάλου Σαββάτου επικρατεί το έθιμο του «συχώριου». Όλοι όσοι έχουν πεθαμένους συγγενείς φέρνουν στην εκκλησία ψητά, κρασί και ψωμί, τα οποία έχει «διαβάσει» ο παπάς και τα προσφέρουν στους επισκέπτες και στους κατοίκους του νησιού.

Πέτρος Γαϊτάνος «Χριστός Ανέστη»

<https://www.youtube.com/watch?v=jfIsxaE9px8>

ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΟΥ ΠΑΣΧΑ

«Η εορτή των εορτών» για τη Χριστιανοσύνη είναι η Ανάσταση του Κυρίου.

«Πάσχα» στα Εβραϊκά σημαίνει: διάβαση, πέρασμα. Είναι εβραϊκή γιορτή εις ανάμνηση της Εξόδου των Εβραίων από την Αίγυπτο, της θαυματουργού διαβάσεως της Ερυθράς Θάλασσας υπό τον [Μωυσή](#) και της σωτηρίας τους από τη δουλεία του Φαραώ. Για τους Χριστιανούς σημαίνει τη λύτρωση από την αμαρτία και το πέρασμα από τον θάνατο στη ζωή.

Ο [Χριστός](#) θυσιάστηκε την ημέρα του [εβραϊκού Πάσχα](#), που εκείνο το έτος έτυχε Σάββατο και αναστήθηκε μετά το Σάββατο, «τη μία των Σαββάτων», δηλαδή την πρώτη ημέρα της εβδομάδας, που γι' αυτό το λόγο ονομάστηκε Κυριακή.

Στις εκκλησίες, από τις 11 το βράδυ του Μεγάλου Σαββάτου, τελείται η ακολουθία της παννυχίδος, ο όρθρος και η λειτουργία του Πάσχα. Τα πρώτα λεπτά της Κυριακής του Πάσχα, αμέσως μόλις ο ιερέας εκφωνήσει το «Χριστός Ανέστη!», ο τόπος σείεται από τα βεγγαλικά, τις κροτίδες, ενώ δεν λείπουν οι πυροβολισμοί στον αέρα («μπαλωθιές»). Νωρίτερα, οι πιστοί ανάβουν τις λαμπάδες τους με το Άγιο Φως, μετά την πρόσκληση του ιερέα «Δεύτε λάβετε φως». Τα δύο αυτά εκκλησιαστικά γεγονότα συγκροτούν την «Τελετή της Αναστάσεως». Διαβάζεται περικοπή από το Ευαγγέλιο του Μάρκου (ιστ' 1-8), που αναφέρεται στην Ανάσταση του Κυρίου.

Το απόγευμα της Κυριακής τελείται στις εκκλησίες ο «Εσπερινός της Αγάπης» ή Δεύτερη Ανάσταση (σε πολλούς ναούς τελείται το πρωί). Λέγεται έτσι, διότι οι Χριστιανοί παλαιότερα αντάλλασσαν μεταξύ τους το Φιλί της Αγάπης. Διαβάζεται περικοπή από το Ευαγγέλιο του Ιωάννη (κ19-25), που αναφέρεται στην εμφάνιση του Χριστού μετά την Ανάστασή του στους μαθητές του. Ο [Θωμάς](#), που δεν ήταν παρών [δεν πείθεται για το γεγονός και ζητά αποδείξεις](#). Το Ευαγγέλιο αυτό, όπου είναι δυνατό -η Μητρόπολη των Αθηνών είναι μία από τις εκκλησίες- διαβάζεται σε πολλές ξένες γλώσσες.

Έθιμα

- Οι θόρυβοι (βεγγαλικά, κροτίδες, μπαλωθιές) και το φως είναι τα δύο χαρακτηριστικά στοιχεία της Ανάστασης για τους λαογράφους. Το στοιχείο των θορύβων συσχετίζεται με τη διαδεδομένη στους λαούς δοξασία ότι τα βλαβερά και δαιμονικά πνεύματα διώχνονται με τους εκφοβιστικούς κρότους, ενώ στο φως της Αναστάσεως «αποδίδεται δύναμις, όχι μόνο αποτρεπτική των κακών, αλλά και γονιμοποιός» (Μέγας).
- Μετά τη Λειτουργία, οι πιστοί μεταφέρουν το Άγιο Φως στο σπίτι τους. Στην εξώθυρα κάνουν το σημάδι του σταυρού με τον καπνό του κεριού στο πάνω μέρος της πόρτας και μετά ανάβουν το καντήλι που έχουν στα εικονίσματα του σπιτιού και φροντίζουν να το κρατούν αναμμένο όλο το χρόνο για να το ανανεώσουν και πάλι την επόμενη Ανάσταση. Παλαιότερα (και ίσως και σήμερα σε κάποιες περιοχές) τσουρούφλιζαν με καινούργιο φως τα στείρα ζώα και τα άκαρπα δέντρα για να τους μεταδώσουν τη γονιμότητα.
- Στο πασχαλινό τραπέζι κυριαρχεί η μαγειρίτσα, το ψητό αρνί, το [κόκκινο αυγό](#) και το [λαμπρόψωμο ή λαμπροκουλούρα](#). Το τσούγκρισμα των κόκκινων αυγών συμβολίζει τη γέννηση. Όπως σπάει το τσόφλι και βγαίνει μία νέα ύπαρξη στο φως, έτσι για τους χριστιανούς συμβολίζει την Ανάσταση του Χριστού.
- Ονομαστό είναι το Ρουμελιώτικο Πάσχα, με επίκεντρο τη Λειβαδιά, το Πάσχα της Τρίπολης, ενώ κάθε περιοχή με έντονο το κτηνοτροφικό στοιχείο γιορτάζει με ξεχωριστό τρόπο την ημέρα του Πάσχα. Η σχετική παράδοση προέρχεται από το Εβραϊκό Πάσχα, όπου οι πιστοί θυσίαζαν ένα αρνί και στη συνέχεια το έτρωγαν. Το ψήσιμο ή το σουβλισμα του αρνιού είναι μία διαδεδομένη συνήθεια σε όλο τον βαλκανικό χριστιανικό κόσμο.

- Στο Λεωνίδιο Αρκαδίας, το βράδυ της Ανάστασης γεμίζει ο ουρανός από φωτεινά «αερόστατα», τα οποία ανυψώνονται από τους πιστούς κάθε ενορίας, ενώ στη Χίο, ο ρουκετοπόλεμος είναι ένα έθιμο που έχει τις ρίζες του στην τουρκική κατοχή και τα τελευταία χρόνια προσελκύει το ενδιαφέρον των μεγάλων διεθνών μέσων ενημέρωσης.
- Στην Καλαμάτα και τη γειτονική Μεσσήνη, το απόγευμα της ημέρας του Πάσχα αναβιώνει το έθιμο του σαϊτοπόλεμου, που πηγάζει από τους απελευθερωτικούς αγώνες του 1821. Τα διαγωνιζόμενα «μπουλούκια», με παραδοσιακές ενδυμασίες και οπλισμένα με σαϊτες, δηλαδή με χαρτονένιους σωλήνες γεμάτους μπαρούτι, επιδίδονται σε σαϊτοπόλεμο. Η ομάδα που ξεχωρίζει, βραβεύεται.
- Στην Κύθνο αναβιώνει το έθιμο της κούνιας. Στην κεντρική πλατεία στήνεται μια κούνια, στην οποία κουνιούνται εναλλάξ αγόρια και κορίτσια, ντυμένα με παραδοσιακές στολές. Σύμφωνα με το έθιμο, όποιο αγόρι κουνήσει ένα κορίτσι και το αντίθετο, δεσμεύεται ενώπιον Θεού και ανθρώπων, για γάμο.
- Στην Κέρκυρα, η Αναστάσιμη Ακολουθία τελείται στο πάλκο της Πάνω Πλατείας. Η πομπή έρχεται από τη γειτονική εκκλησία της Αγίας Παρασκευής, με τη συμμετοχή του Μητροπολίτη, των Αρχών, των Φιλαρμονικών και χιλιάδων κόσμου. Φαντασμαγορικό και μοναδικό θέαμα, όλα τα παράθυρα και τα μπαλκόνια των γύρω εξώροφων σπιτιών ανοιχτά με κεράκια αναμμένα, ενώ σύνθεση μεγαλειώδους εικόνας είναι η πλατεία φωτισμένη από τις χιλιάδες λαμπάδες των πιστών, που παρακολουθούν την τελετή της Αναστάσεως στη μεγαλύτερη πλατεία της Ελλάδας. Η Ανάσταση γίνεται με τυμπανοκρουσίες, βεγγαλικά και πυροτεχνήματα. Οι μπάντες, μόλις τελειώσει η Ανάσταση, τριγυρνούν την πόλη παίζοντας εύθυμα εμβατήρια και ο κόσμος τρέχει ξοπίσω τους τραγουδώντας. Το γλέντι έχει μόλις αρχίσει και θα διαρκέσει μέχρι το πρωί, με τσιλίχουρδα

(τοπική μαγειρίτσα), κόκκινα αυγά, φογάτσες, κολομπίνες (βενετσιάνικης προέλευσης χριστόψωμα σε σχήμα περιστεριού) και πολύ κρασί. Από τις 7 το πρωί κάθε εκκλησία, όπως συμβαίνει και με τους Επιταφίους, κάνει περιφορά της Ανάστασης στους κεντρικούς δρόμους της πόλης, με Φιλαρμονικές, σχολεία, προσκόπους, χορωδίες. Στην Κέρκυρα, σε αντίθεση με την υπόλοιπη Ελλάδα, το σούβλισμα του αρνιού τη Λαμπρή εμφανίστηκε τα τελευταία χρόνια και δεν αποτελεί μέρος της παράδοσής της. Οι Κερκυραίοι το μεσημέρι της Λαμπρής τρώνε σούπα αυγολέμονο με 2-3 κρεατικά και αφήνουν τον οβελία για τη Δεύτερη μέρα του Πάσχα. Αυτό γίνεται διότι το στομάχι είναι αποδυναμωμένο από την πολυήμερη νηστεία και μια σούπα το βοηθά να ανακάμψει.

- Στη Νάξο, στο πασχαλινό τραπέζι ξεχωρίζει το παραδοσιακό «μπατούδο», κατσικάκι γεμιστό με εντόσθια, λαχανικά, ρύζι, αυγά και τυρί ψημένο στο φούρνο.
- Στην Κω, ενώ οι μεγάλοι ασχολούνται με τις πασχαλινές δουλειές και τον εκκλησιασμό, τα παιδιά προετοιμάζονται για την Ανάσταση. Παίρνουν μεγάλα κλειδιά από εκείνα που είχαν οι παλιές κλειδαριές, δένουν με ένα σχοινί το κλειδί με μπαρούτι και βάζουν το καρφί στην τρύπα του κλειδιού, το βράδυ της Ανάστασης το χτυπούν δυνατά στον τοίχο για να εκपुरσοκροτήσει. Άλλοι κόβουν μακριές λωρίδες χαρτιού, βάζουν στην άκρη της κάθε λωρίδας μπαρούτι κι ένα φιτίλι, την τυλίγουν τριγωνικά, ώστε να προεξέχει το φιτίλι που το ανάβουν την ώρα που ο παπάς λέει το «Χριστός Ανέστη».
- Στη Μύκονο, την απόγευμα της Κυριακής του Πάσχα οι κάτοικοι καίνε τον «[Ιούδα](#)» στην πλατεία του νησιού.
- Στον Τυρό Αρκαδίας, τη νύχτα της Ανάστασης τα παιδιά ρίχνουν στη θάλασσα χιλιάδες κεριά, που συμβολίζουν τις χαμένες ψυχές των Τσακώνων ναυτικών και ψαράδων. Την Κυριακή του Πάσχα διοργανώνεται τσακώνικο γλέντι στην

κεντρική πλατεία, με αρνιά, κρασί και χορό, ενώ διαβάζεται το Ευαγγέλιο στην τσακωνική διάλεκτο.

- Στην Αμοργό, το απόγευμα της Κυριακής του Πάσχα, οι νέοι συγκεντρώνονται στα προαύλια των εκκλησιών και συμμετέχουν σε ομαδικά παραδοσιακά παιχνίδια.
- Στην Άνδρο το βράδυ της Ανάστασης οι νέοι τοποθετούν σιδερένιους σωλήνες στο χώμα, τους γεμίζουν με μπαρούτι και τους πυροδοτούν. Την ημέρα της Ανάστασης τρώνε τον παραδοσιακό «λαμπριάτη», ψητό αρνί ή κατσίκι στο φούρνο γεμιστό με λαχανικά. Στην Παλαιόπολη, στο Κόρθι και σε άλλα χωριά το απόγευμα της Κυριακής του Πάσχα παίζουν στο δρόμο τα «τσούνια», παραδοσιακό παιχνίδι που μοιάζει με το μπόουλινγκ. Το ίδιο παιχνίδι παίζεται και στη Σχοινούσα, με την ονομασία «μπίλιοι».
- Στη Μήλο, την Κυριακή του Πάσχα πραγματοποιείται το «κάψιμο του Ιούδα», έθιμο που έχει τις ρίζες του στους πρώτους χριστιανικούς χρόνους. Την ίδια μέρα λαμβάνει χώρα το έθιμο του «μπαρουτιού» στις αυλές των εκκλησιών του Αγίου Σπυριδώνα (Τριοβάσαλος) και του Αγίου Γεώργιου (Πέρα Τριοβασάλος).
- Στη Σαντορίνη, μετά την Ανάσταση όλοι, με μια «κουτσούνα» κι ένα κόκκινο αυγό, πάνε στα σπίτια τους για να φάνε τα «σγαρδούμια». Την Κυριακή του Πάσχα σε αρκετά χωριά του νησιού γίνεται το λαϊκό δικαστήριο του «Οβραίου» (πάνινο ομοίωμα ανθρώπου), ο οποίος καταδικάζεται σε θάνατο, κρεμιέται και καίγεται από τους κατοίκους με αυτοσχέδια δυναμιτάκια και βαρελότα. Στο Εμπορείο οι κάτοικοι βγαίνουν στους δρόμους χτυπώντας μεταλλικά αντικείμενα, ώστε να ξορκίσουν το «κακό».
- Στη Σίφνο, το πασχαλιάτικο αρνί ψήνεται στο «μαστέλο» (πήλινο δοχείο) με άνηθο και ντόπιο κόκκινο κρασί. Στο εορταστικό τραπέζι θα βρούμε, επίσης, τη σπιτική ξινομυζήθρα και τη μελόπιτα, ένα τοπικό γλύκισμα από μέλι,

μυζήθρα και αυγά. Το απόγευμα της Κυριακής του Πάσχα στην κεντρική πλατεία της Απολλωνίας οργανώνεται από τον Πολιτιστικό Σύλλογο Σίφνου το κάψιμο του Ιούδα. Σε ορισμένα χωριά γίνονται «τα τσουνια», ένα παιχνίδι ανά ζεύγη, όπου με μια ξύλινη μπάλα οι παίκτες επιχειρούν να ρίξουν κάτω τα εννιά ξύλινα «τσούνια».

- Στο Άγιο Όρος, το πρωί της Κυριακής, το πασχαλινό τραπέζι προβλέπει ψαρόσουπα και ψάρι, ενώ το μεσημέρι οι μοναχοί φέλνουν την Ακολουθία της Αγάπης σε εφτά γλώσσες.

ΕΒΔΟΜΑΔΑ ΤΗΣ ΔΙΑΚΑΙΝΗΣΙΜΟΥ

Έτσι λέγεται η εβδομάδα που αρχίζει από την Κυριακή του Πάσχα και λήγει την [Κυριακή του Θωμά ή Αντίπασχα](#). Η κάθε μέρα της αναφέρεται ως εξής:

- Δευτέρα της Διακαινησίμου
- Τρίτη της Διακαινησίμου κ.ο.κ.

Πιθανότατα πήρε αυτή την ονομασία, επειδή άρχιζε η περίοδος πνευματικής αναγέννησης και ανακαίνισης για τους πιστούς, που είχαν βαπτισθεί τη νύχτα του Μεγάλου Σαββάτου. Μέχρι την Κυριακή του Θωμά, οι νεοβαπτισθέντες φορούσαν λευκά ενδύματα, εξ' ου και «Λευκή Εβδομάς».

Την Εβδομάδα της Διακαινησίμου επιτρέπεται η «κατάλυσις εις πάντα» (επιτρέπεται κάθε είδους τροφή), ενώ κατά τους παλαιότερους χρόνους απαγορεύονταν η εργασία και τα δημόσια θεάματα (ιπποδρομίες κ.λ.π.) καθ' όλη τη διάρκειά της.

Στο Βυζάντιο, ο εορτασμός ήταν λαμπρός και μεγαλοπρεπής. Ο αυτοκράτωρ καλούσε σε γεύμα τους φτωχούς, ενώ την Πέμπτη της Διακαινησίμου εδέχετο τον κλήρο και πρόσφερε γεύμα στον Πατριάρχη. Επίσης, τις μέρες αυτές ο ανώτατος άρχων απέλυε από τις φυλακές τους κατάδικους για ελαφρά εγκλήματα.

Την **Παρασκευή της Διακαινησίμου**, η εκκλησία [εορτάζει τη Ζωοδόχο Πηγή](#) σε ανάμνηση των εγκαινίων από τον αυτοκράτορα Λέοντα Α' (5ος αιώνας) του ομώνυμου θαυματουργού Ναού που βρίσκεται στην Κωνσταντινούπολη. Σήμερα, ο ναός ονομάζεται Μπαλουκλή, από τους Τούρκους και τους Κωνσταντινουπολίτες (από τα μικρά ψάρια που υπάρχουν στην πηγή του, μπαλούκ=ψάρι). Την ημέρα αυτή γιορτάζουν ο Ζώης, η Ζωή, ο Ζήσης, ο Ζήσιμος και η Πηγή.

Έθιμα της Εβδομάδας της Διακαινησίμου

Δευτέρα της Διακαινησίμου

- Στα Γιαννιτσα Πέλλας αναβιώνουν οι «Κουνιές». Σε επίκαιρα σημεία της πόλης στήνονται κούνιες, στις οποίες αιωρείται όποιος το επιθυμεί για το «καλό», υπέρ υγείας και πλούσιας σοδειάς.
- Στην Καστανούσα Σερρών και τις Κρηνίδες Καβάλας αναβιώνει το ποντιακό πασχαλινό έθιμο των «αυγομαχιών». Οι διαγωνιζόμενοι έχουν στη διάθεσή τους από τριάντα αβγά

έκαστος και νικητής αναδεικνύεται αυτός που θα έχει τα λιγότερα σπασμένα αυγά.

- Στην Αράχωβα διεξάγεται ο παραδοσιακός αγώνας των γερόντων. Άνδρες μεγάλης ηλικίας ξεκινούν έναν αγώνα σε ανηφορικό δρόμο, από την εκκλησία του [Αγίου Γεωργίου](#) μέχρι τον λόφο. Πίσω τους ακολουθούν χορευτικά συγκροτήματα που τους συνοδεύουν, ενώ ακολουθούν και άλλες δοκιμασίες και αγωνίσματα, που ονομάζονται «κλέφτικα», όπως το σήκωμα της πέτρας.
- Στο Κτικάδο Τήνου στρώνουν το «Τραπέζι της Αγάπης», ένα γιορταστικό τραπέζι με πασχαλινά εδέσματα.
- Στην Ρεντίνα αναβιώνουν τα «Μπαϊράκια». Οι κάτοικοι βγάζουν σε λιτανεία τα λάβαρα και οι πιστοί πλειοδοτούν σε χρήματα για να έχουν την τιμή να τα κρατήσουν.
- Στην περιοχή Πλαστήρα της Καρδίτσας τελείται τη δεύτερη μέρα του Πάσχα ένα πανάρχαιο θρησκευτικό έθιμο, «τα σίγνα»(από την λατινική λέξη «Signum» που σημαίνει κυρίως σημείο, σφράγισμα, σήμαντρο, σημαία, εικόνα.Το τελετουργικό του, που περιλαμβάνει τόσο τη λιτάνευση εικόνων και λαβάρων όσο και το «σφράγισμα» των δέντρων που είναι κοντά στα εξωκκλήσια της διαδρομής.Για τα «σφραγισμένα» δένδρα, τα οποία δεν πείραζε πλέον κανείς, οι παλαιότεροι κάτοικοι του χωριού πίστευαν ότι τους προστάτευαν από τα κακά πνεύματα.
- Σε πολλά χωριά τη δεύτερη μέρα της Λαμπρής μετά την εκκλησία συνηθίζουν τα ρίχνουν τα αβγά κάτω από έναν βράχο. Στο χωριό Μαργαρίτα της Εδεσσας πιστεύουν ότι αν μια χρονιά δεν ρίξουν [κόκκινα αβγά](#) στο βράχο η σοδειά τους θα καταστραφεί.

Τρίτη της Διακαινησίμου

- Στα Μέγαρα, στην πλατεία της εκκλησίας του Αγίου Ιωάννη του Γαλιλαίου (ή Χορευταρά), μετά τη Θεία Λειτουργία

στήνεται γλέντι με τα μέλη των λαογραφικών συλλόγων να χορεύουν τον Χορό της Τράτας. Χορεύεται αποκλειστικά από γυναίκες και πήρε το όνομά του από τη χαρακτηριστική κίνηση που κάνουν οι χορευτές και θυμίζει τράτα.

- Στην Ιερισσό της Χαλκιδικής αναβιώνει το έθιμο «Του μαύρου νιου τ' αλώνι». Μετά την επιμνημόσυνη δέηση, οι πρεσβύτεροι αρχίζουν τον χορό. Σιγά - σιγά πιάνονται όλοι οι κάτοικοι και συχνά ο χορός έχει μήκος τετρακόσια μέτρα. Τραγουδούν και χορεύουν όλα τα πασχαλινά τραγούδια και τελειώνουν με τον Καγκελευτό χορό, που είναι η αναπαράσταση της σφαγής 400 Ιερισσιωτών από τους Τούρκους, κατά την Επανάσταση του 1821.
- Στα Λιμενάρια της Θάσου διατηρείται και στις μέρες μας το πανάρχαιο έθιμο «Για βρεξ' Απρίλη μου». Οι κάτοικοι της κοινότητας και οι επισκέπτες το γιορτάζουν με δημοτικούς χορούς, ενώ σε μεγάλα τσουκάλια μαγειρεύεται κρέας με ρύζι, που στη συνέχεια μοιράζεται στους συγκεντρωμένους.
- Στις Ελευθερές Καβάλας αναβιώνουν τα παραδοσιακά «Μαζιζία». Πρόκειται για ένα έθιμο που χρονολογείται από τα χρόνια της Τουρκοκρατίας. Οι πιστοί μεταφέρουν εν πομπή τα εικονίσματα από τη βυζαντινή εκκλησία του Αγίου Ταξιάρχη, την παλαιότερη εκκλησία της περιοχής, στα «Μαζιζία», όπου βρίσκεται το γραφικό εξωκλήσι των Αγίων Ραφήλ, Ειρήνης και Νικολάου. Στη συνέχεια, στην πλατεία του παλιού, παραδοσιακού οικισμού, στήνεται μεγάλο γλέντι. Το χορό αρχίζει ο ιερέας και ακολουθούν οι κάτοικοι του χωριού, που χορεύουν και τραγουδούν τρία συγκεκριμένα τραγούδια, που διασώθηκαν με το πέρασμα των χρόνων.

Πέμπτη της Διακαινησίμου

- Στο χωριό Βώλακα της Τήνου, στο καθολικό ξωκλήσι της Παναγίας Καλαμάν, μετά τη Θεία Λειτουργία, γίνεται λαμπρό πανηγύρι, με μουσική και πασχαλινούς μεζέδες.

- Στη Καλή Βρύση Δράμας περιφέρεται η εικόνα της Αναστάσεως για την προστασία του χωριού από κάθε κακό και ιδιαίτερα από το χαλάζι που είναι εξαιρετικά επικίνδυνο για την παραγωγή την ανοιξιάτικη περίοδο.

ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΟΥ ΘΩΜΑ (Αντίπασχα)

Την πρώτη Κυριακή μετά το [Πάσχα](#) (ονομάζεται και Καινή Κυριακή) η Εκκλησία μνημονεύει την εμφάνιση του [Ιησού Χριστού](#) ενώπιον του [Αποστόλου Θωμά](#), ο οποίος διατηρούσε αμφιβολίες για την Ανάστασή του. Πείστηκε, όμως, όταν άγγιξε τις πληγές Του από τα καρφιά της σταύρωσης και αναφώνησε «Ο Κύριος μου και Θεός μου!». (Ιωάννης, κ' 25-29).

Η Κυριακή του Θωμά ονομάζεται και Κυριακή του Αντίπασχα (Pascha clausum, στα λατινικά), επειδή είναι η εορτή της αποδόσεως της ημέρας του Πάσχα. «Απόδοσις» στην εκκλησιαστική γλώσσα σημαίνει την ολοκλήρωση μιας μεγάλης χριστιανικής εορτής που ξεκίνησε πριν από οκτώ ημέρες. Είναι συνήθεια που παρέλαβαν οι Χριστιανοί από τους Ιουδαίους.

Τα παλαιότερα χρόνια ονομαζόταν Κυριακή εν λευκοίς (Dominica in albis, στα λατινικά), επειδή οι νεοφώτιστοι έβγαζαν τα λευκά ενδύματα που φορούσαν το [Μεγάλο Σάββατο](#) και γίνονταν δεκτοί στο σώμα της Εκκλησίας.

Την Κυριακή του Θωμά γιορτάζουν όσοι και όσες φέρουν τα ονόματα Θωμάς και Θωμαΐς.

Λαογραφία

Την Κυριακή του Θωμά, από το 1923, οι Πόντιοι των Σουρμένων Αττικής (περιοχή του Δήμου Αργυρούπολης - Ελληνικού), γιορτάζουν το «Ποντιακόν Πανοϋρ -Τη Θωμά 'ς σα Σούρμενα», με σειρά εκδηλώσεων, όπου κυριαρχεί το ταφικό έθιμο που έφεραν μαζί τους από τον Πόντο.

Αφού παρακολουθήσουν το πρωί της Κυριακής του Θωμά τη Θεία Λειτουργία στον Ιερό Ναό [Μεταμορφώσεως του Σωτήρος](#) Σουρμένων, ιερείς και ποιμνιο κατευθύνονται στο κοιμητήριο της περιοχής. Εκεί ο καθένας πηγαίνει στον οικογενειακό τάφο. Οι νοικοκυρές στρώνουν τραπεζομάντηλα, στα οποία ακουμπούν τσουρέκια, [κόκκινα αυγά](#), μεζέδες, ούζο και όλοι μαζί περιμένουν τον ιερέα να τελέσει τρισάγιο.

Αρχικά, οι ιερείς τελούν τρισάγιο στην εκκλησία του κοιμητηρίου των Σουρμένων υπέρ αναπαύσεως των ψυχών των απανταχού κεκοιμημένων Ποντίων. Στη συνέχεια τελείται τρισάγιο σε κάθε τάφο. Οι συγγενείς συζητούν για τα κεκοιμημένα προσφιλή πρόσωπα, θυμούνται τα προτερήματά τους, τις καλοσύνες τους και ό,τι προκαλεί την αίσθηση της ζωντανής παρουσίας των νεκρών ανάμεσά τους. Γιατί η μέρα αυτή αφιερώνεται στην ανάσταση των νεκρών. Είναι μέρα χαράς και όχι πονεμένης ανάμνησης.

Στο τέλος προσφέρουν στον ιερέα και τους παρευρισκόμενους κόκκινα αυγά και τσουρέκια. Και όλοι μαζί ψάλλουν το «Χριστός Ανέστη!».

Πηγή: <https://www.sansimera.gr>

© SanSimera.gr

ΠΑΣΧΑ ΚΥΡΙΟΥ ΠΑΣΧΑ (α' μέρος)

<https://sway.office.com/LD3JnAgeGqiFh2s7?ref=Link&loc=play&fbclid=IwAR2IdeBB0uEtkUiKNCGfPBT1WinQ53jd503z1egjE3Ffs42gQ3ECPoGR93I>

ΠΑΣΧΑ ΚΥΡΙΟΥ ΠΑΣΧΑ (β' μέρος)

https://sway.office.com/WOqBclY1PaxSA4od?ref=Link&loc=play&fbclid=IwAR2L_eztM16PWnW1dGMcVHULFfnSk-iVxkB-nqV9ZHKdvzIykQBhONhqv9M

ΠΑΣΧΑ ΚΥΡΙΟΥ ΠΑΣΧΑ (γ' μέρος)

https://sway.office.com/yy1vjYoSTALwsOjE?ref=Link&loc=play&fbclid=IwAR1J8a-Yca5gD29CySgAGcpHMgkoQ1ck91PJ0o-T_IegBX8Rv7e5dN3GIA

ΠΑΣΧΑ ΚΥΡΙΟΥ ΠΑΣΧΑ (δ' μέρος)

<https://sway.office.com/rN7eyfwjUtGynaxi?ref=Link&loc=play&fbclid=IwAR3XXL8Q-7tDvdnBXaWv2HmVgpXQIIfILlzpUTCBTcPdjgToC21RBwD>

ΚΑΛΟ ΠΑΣΧΑ!